

**Zaměstnavatelé, zaměstnanci a odborně způsobilé osoby –
legislativa, povinnosti a další novinky v oblasti BOZP
KONFERENCE, 25. 11. 2015**

VLIVY A SMĚRY BOZP V ROCE 2016

Ing. Lenka Svobodová

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.

svobodoval@vubp-praha.cz

+420 605 063 416

<http://www.vubp.cz>, <http://www.bozpinfo.cz>; www.facebook.com/vubp.cz

OBSAH

- Hlavní směry politiky EU a ČR ve vývoji BOZP – strategie a priority
- Koncepce MPSV pro období 2015-2017 s výhledem do roku 2020
- Trendy, zelená ekonomika, ohniska rizik, změny charakteru práce
- Ekonomické aspekty, zdroje a motivační stimuly

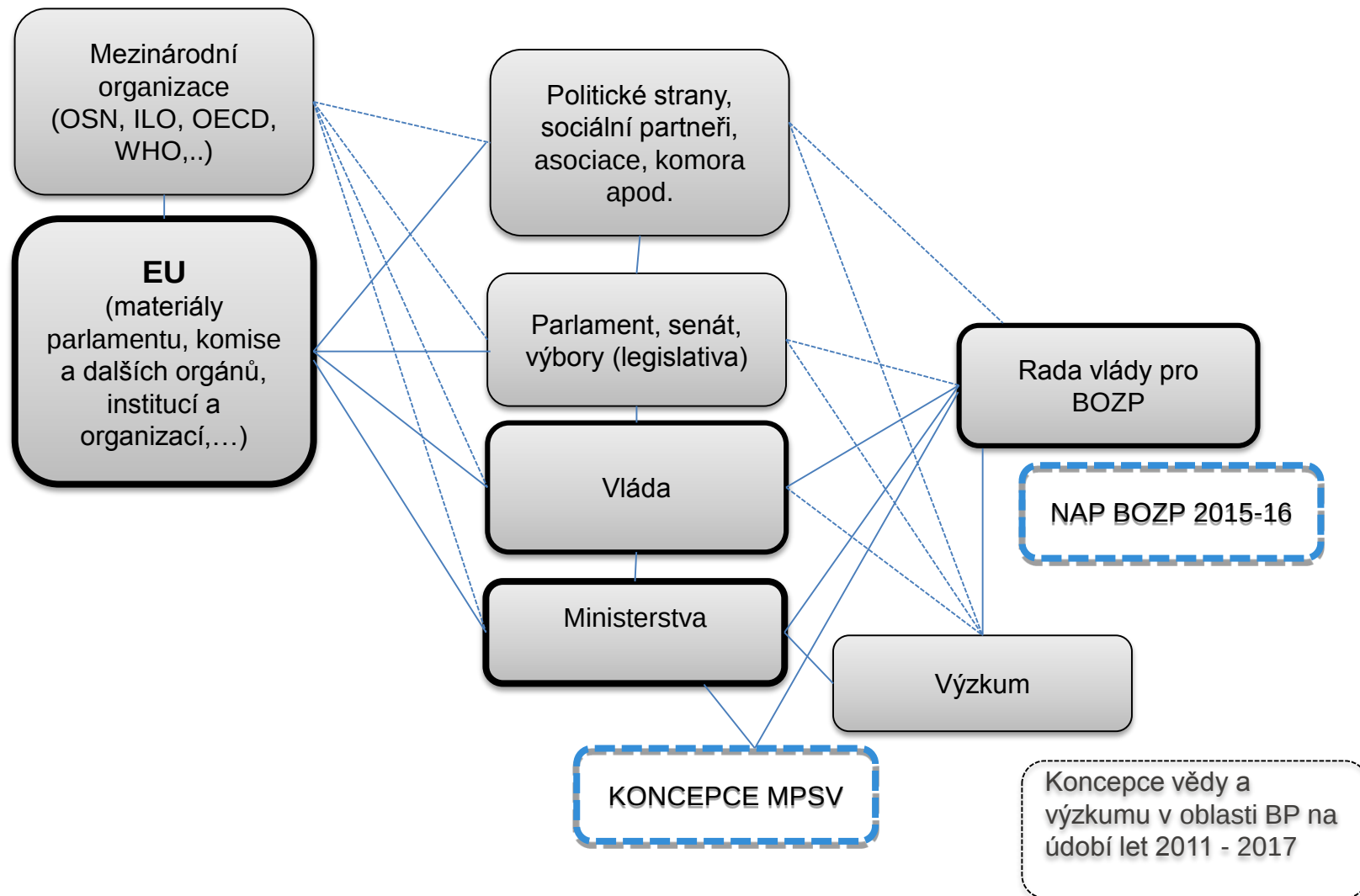
Hlavní směry politiky EU a ČR ve vývoji BOZP – strategie a priority

ZDROJE A VÝCHODISKA

- **ČR** – analýzy dosavadního vývoje BOZP, trendy, prognózy dalšího vývoje, zpracované strategie souvisejících oblastí (dokumenty, materiály a poznatky Rady vlády pro BOZP, MPSV, SÚIP, sociálních partnerů, výzkumných organizací apod.)
- **EU** – (vč. významných mezinárodních organizací), analýzy, poznatky, doporučené i závazné dokumenty

STRATEGIE BOZP

RIZIKA – EKONOMIE – ZDRAVÍ - KVALITA ŽIVOTA – UDRŽITELNOST

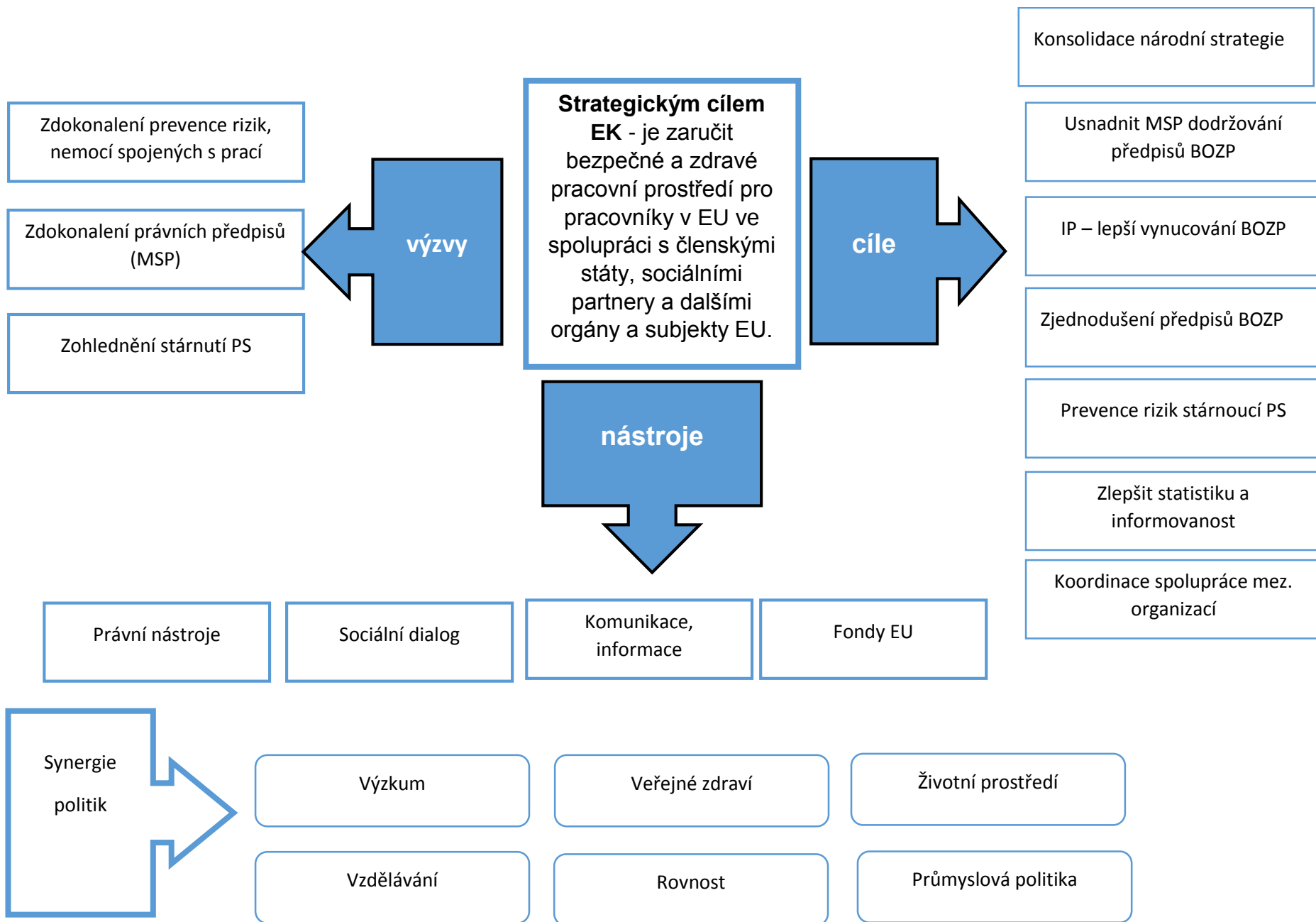
Rámcová strategie EU

KRIZE ZVÝŠILA NEZAMĚSTNANOST A ZHORŠILA PRACOVNÍ PODMÍNKY

- Pracovníci mají slabší pozici při ochraně svých práv a zájmů - prioritou je udržení práce, byť v nevyhovujících podmínkách (např. vyšší intenzita práce).
- Negativní důsledky dlouhého krizového období otevřelo prostor pro snížení rozsahu preventivních činností, omezení nákladů a výdajů na BOZP, omezení investic do modernějších a méně nebezpečných zařízení apod.

Zpráva Evropského parlamentu

- Zdůrazňuje potřebu chránit **ženy, mladé lidi a stárnoucí a migrující pracovníky** na pracovištích v Evropě.
- Za nejproblematictější oblasti z hlediska BOZP pro evropské podniky zpráva označuje **musculoskeletální poruchy a stres** při práci.
- Zpráva uvádí, že je důležité pomáhat **MSP** při zavádění politik prevence rizik, zdůrazňuje pozitivní roli **jednoduchých, bezplatných a cílených iniciativ**, jako je OiRA, a za další klíčový faktor v rámci úspěšného řízení BOZP považuje (na základě průzkumu ESENER) zapojení zaměstnanců.

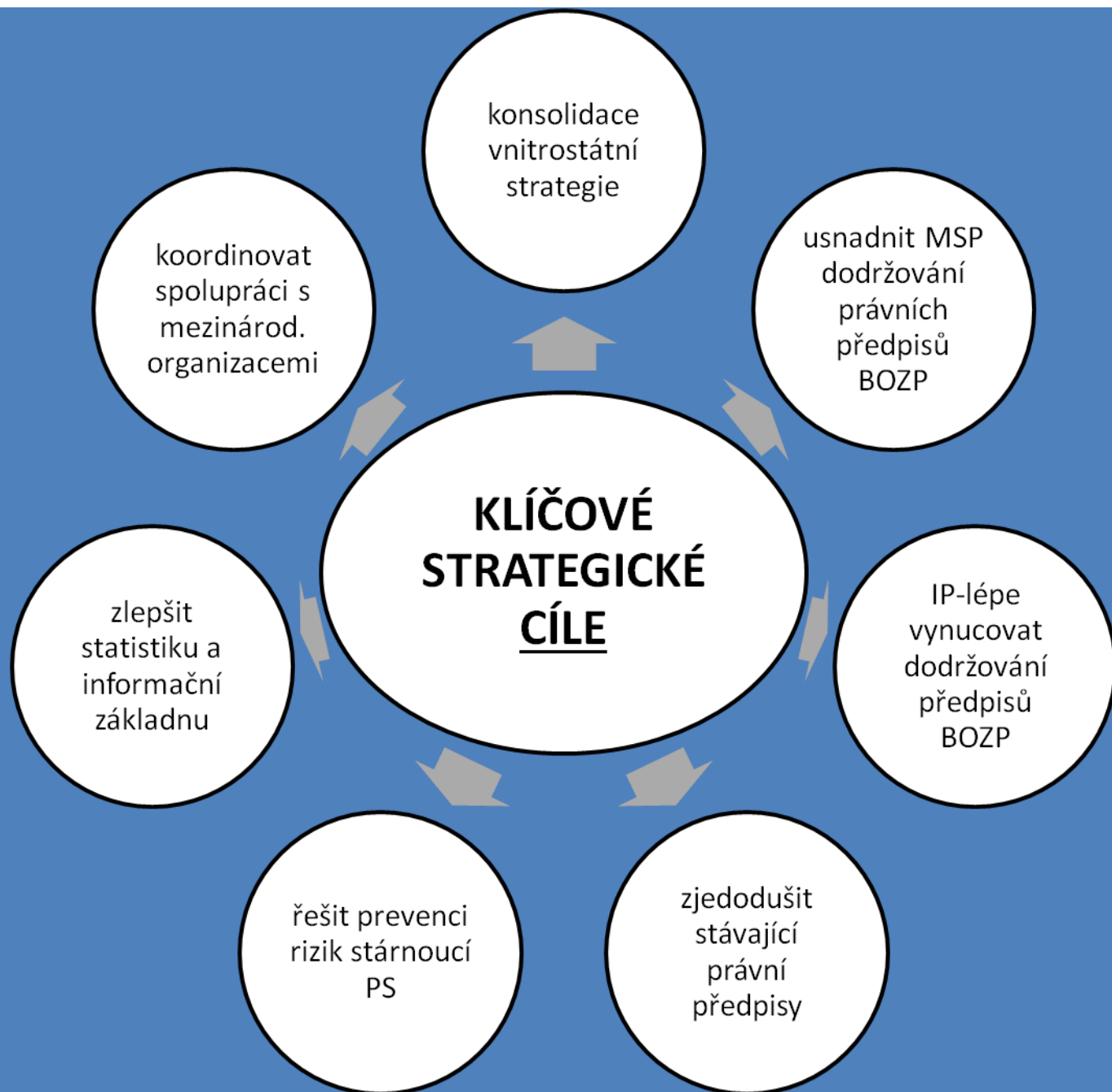

VÝZVY

Zdokonalit provádění stávajících předpisů v oblasti bezpečnosti a zdraví, zejména posílením schopnosti mikropodniků a MSP zavádět účinné a hospodárné strategie pro předcházení rizikům.

Zdokonalit prevenci onemocnění souvisejících s prací řešením stávajících, nových a vznikajících rizik.

Vyrovnat se s demografickou změnou

1 - Konsolidace vnitrostátní strategie

Přezkoumat **národní strategie BOZP** (konzultace se soc. partnery) s ohledem na nový strategický rámec EU

Vytvořit **databázi** všech národních strategií (*Komise ve spolupráci s EU-OSHA*)

určit **kontaktní místa** pro národní strategie; pravidelné setkávání **zástupců** za účelem zmapování a výměny osvědčených postupů (*Komise, EU-OSHA, Poradní výbor pro BOZP a Výbor vysokých inspektorů práce*)

2 - Usnadnit MSP dodržování právních předpisů v BOZP

Poskytovat **finanční a technickou podporu** při provádění nástroje **OiRA** a jiných nástrojů IT v členských státech, a to s důrazem na **prioritní odvětví** (*členské státy za podpory z ESF a EU-OSHA*)

Vypracovat **pokyny** a určit příklady osvědčených **postupů** s ohledem na zvláštní povahu a podmínky **MSP** (*Komise a EU-OSHA*)

Prosazovat výměnu **osvědčených postupů v rámci řetězce zadavatel-dodavatel-kupující** k tomu, aby MSP zlepšily BOZP (*Komise ve spolupráci s členskými státy a Poradním výborem pro BOZP*)

Pokračovat v **kampaních** na zvyšování povědomí (*Komise ve spolupráci s členskými státy a EU-OSHA*)

3 - Lepší vynucování právních předpisů BOZP Inspekcí

Zmapovat **zdroje IP** a vyhodnotit jejich **schopnost plnit povinnosti při vynucování právních předpisů** v oblasti BOZP
(*Výbor vrchních inspektorů práce - SLIC*)

Vyhodnotit **program výměny/školení IP** a zkoumat způsoby, jak dle nových výzev posílit stávající **nástroje pro spolupráci v rámci výboru SLIC** (*Komise ve spolupráci s výborem SLIC*)

Posoudit **účinnost ukládaných sankcí a správních pokut** i další **opatření** v rámci „**měkkého vynucování**“ a netradičních způsobů monitorování míry dodržování právních předpisů
(*Komise, SLIC, Poradní výbor pro BOZP*)

4 - Zjednodušit stávající právní předpisy

Zjednodušit a snížit administrativní zátěž v oblasti právních předpisů BOZP a podporovat veřejnou debatu se zúčastněnými stranami (*Komise a Poradní výbor pro BOZP*)

Podporovat členské státy, aby určily zdroje konkrétní regulační **zátěže vytvořené jejich vlastními (prováděcími) právními předpisy BOZP** a analyzovat vnitrostátní zprávy o provádění s cílem **určit osvědčené postupy a podpořit výměnu informací** (*členské státy ve spolupráci s Komisí*)

Posoudit situaci **mikropodniků v nízkorizikových odvětvích**, zvážit možnost **zjednodušit posuzování rizik** včetně dokumentace (*Komise*)

5 - Zabývat se stárnoucí PS, novými riziky, prevencí onemocnění souvisejících s prací a nemocí z povolání

Vytvořit **sít' odborníků a vědců BOZP** a zjistit, zda je potřeba **zřídit nezávislý vědecký poradenský subjekt**, který by doporučeními přispíval k práci Komise (*Komise*)

Podporovat **Evropské observatorium rizik** v šíření zjištění mezi relevantními subjekty (*Komise ve spolupráci s EU-OSHA*)

Podporovat **identifikaci a výměnu osvědčených postupů pro zlepšování podmínek** v oblasti BOZP pro zvláštní kategorie pracovníků, např. **starší pracovníky, nezkušené mladší pracovníky** (včetně zaměstnání dle různých forem smluv na dobu určitou), **učně, pracovníky s postižením a ženy** (*EU-OSHA*)

Prosazovat **rehabilitační a reintegrační opatření** prováděním **výsledků pilotního projektu Evropského parlamentu pro starší pracovníky a kampaně „Zdravá pracoviště“**, která proběhne v letech 2016–2017 (*Komise ve spolupráci s EU-OSHA*)

Určit a šířit osvědčené postupy **prevence duševních problémů** při práci (*EU-OSHA*)

6 - Zlepšit statistiku a vytvořit informační základnu

Posoudit **kvalitu údajů o pracovních úrazech**, které členské státy poskytují (**ESAW**), s cílem zlepšit pokrytí, spolehlivost, srovnatelnost a včasnost (*Komise a vnitrostátní příslušné orgány*)

Zlepšit **dostupnost srovnatelných údajů o nemocech z povolání** na úrovni EU, do r. 2016 posoudit možnosti předávání zjednodušených údajů (*Komise a vnitrostátní příslušné orgány*)

Zahájit diskuse s cílem formulovat doporučení k **tvorbě společné databáze expozic na pracovišti** (*Komise, Poradní výbor pro BOZP, národní odborníci*)

Prozkoumat možnosti, jak **zlepšit informace o nákladech a přínosech v oblasti BOZP** (do roku 2016)

Vyvinout nástroj (do roku 2016), jehož pomocí bude možné **sledovat provádění strategického rámce EU** na období 2014–2020, včetně ukazatelů politiky a výsledků, které budou vycházet z hodnocení strategie z roku 2009 (*Komise a Poradní výbor pro BOZP*)

7 - Koordinovat úsilí o řešení otázek BOZP, spolupracovat s mezinárodními organizacemi

Podporovat kandidátské země v úsilí o sladění svých právních předpisů o BOZP s právem EU (*Komise*)

Posílit **mezinárodní spolupráci** v oblasti BOZP zejména s Mezinárodní organizací práce (ILO), ale také s WHO a OECD (*Komise*)

Zahájit přezkum memoranda o porozumění s Mezinárodní organizací práce, aby lépe odráželo politiku v oblasti BOZP (*Komise*)

Přispívat k provádění kapitoly o udržitelném rozvoji v dohodách EU o volném obchodu a investicích v souvislosti s BOZP a pracovními podmínkami (*Komise*)

Zabývat se **nedostatky v celosvětovém dodavatelském řetězci**, zejména společně s MOP, přispívat k iniciativám G20 pro bezpečnější pracoviště (*Komise*)

Posílit probíhající spolupráci a dialog o BOZP se strategickými partnery (*Komise*)

Právní nástroje

Fondy EU

Sociální dialog

Komunikace a informace

Synergie s dalšími oblastmi politiky

Klíčové priority pro výzkum (Strategie 2013 – 2020 EU-OSHA)

- **demografické změny**
 - **globalizace a měnící se svět práce**
 - **bezpečné nové technologie**
 - **nové nebo rostoucí expozice chemickým a biologickým činitelům**
- .
- ❖ **význam sdílení informací o rizicích**
 - ❖ **převádění poznatků z výzkumu v oblasti BOZP do praktických řešení na pracovišti**

KONCEPCE MPSV - BOZP

Zajištění podmínek pro maximální pracovní kapacitu pracovní síly na trhu práce - **naplněno ústavní právo na uspokojivé pracovní podmínky**.
Prioritami jsou:

- **prevence, tvorba a podpora preventivních opatření,**
- **zajištění stability práva v oblasti BOZP,**
- **podpora úlohy zaměstnanců a jejich zástupců v řešení problematiky BOZP,**
- **podpora vzdělávání a znalostí souvisejících s BOZP, včetně osvěty a propagace,**
- **podpora tvorby bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí, omezování počtu úrazů a nemocí souvisejících s prací,**
- **podpora rychlého návratu postižených do pracovního procesu, včetně odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání.**

Řídící systémy a postupy rozšířit o **začlenění kultury BOZP do systému řízení organizací** a preventivních opatření čelící negativním zdravotním, hygienickým a psychosociálním účinkům.

Implementační plán koncepce

Cíl: Realizace cílů obsažených v „Národní politice BOZP“. **Opatření:** Důsledně plnit opatření stanovená v dvouletých Národních akčních programech BOZP. **Cíl:** Zvýšení úrovně BOZP

Opatření: Podporovat zavádění systémů řízení BOZP a zlepšování pracovních podmínek v podnicích, firmách a dalších organizacích širším využitím **osvědčených preventivních programů, postupů a metod**, kterými jsou zejména programy „Bezpečný podnik“, „Bezpečné město“, „Bezpečná škola“ a další.

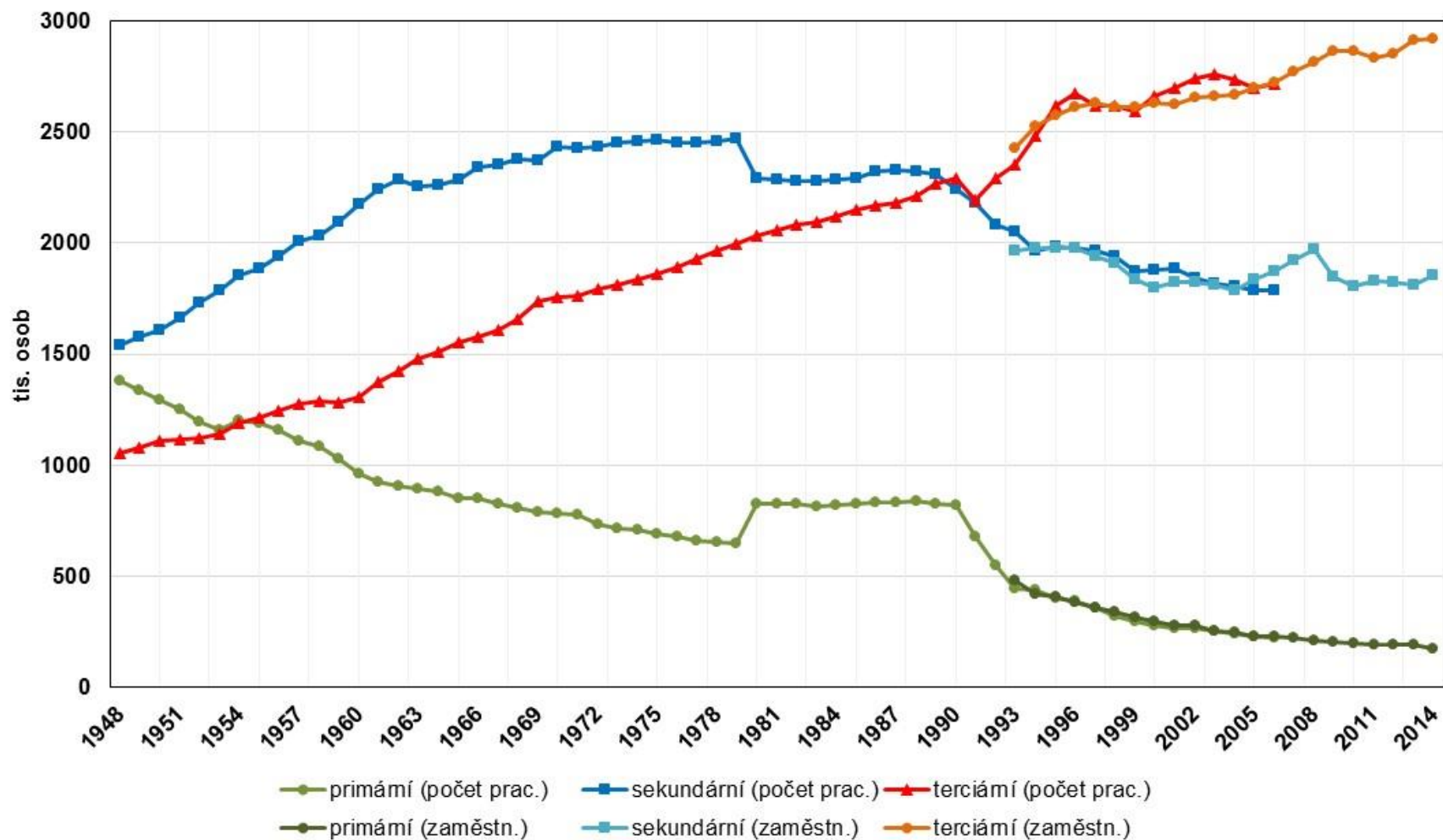
Opatření: Realizovat **evropské informační a kontrolní kampaně** zaměřené na oblast BOZP ve spolupráci s ostatními resorty a sociálními partnery, např. Evropskou kampaň o hodnocení rizik, Evropské sítě podpory zdraví na pracovišti a další, zaměřené na zdravý životní styl zaměstnanců.

Opatření: Kontrolní akce **SÚIP** zaměřit na oblasti se zvýšenou pracovní úrazovostí a na podniky a firmy se zaváděním nových technologií a technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví.

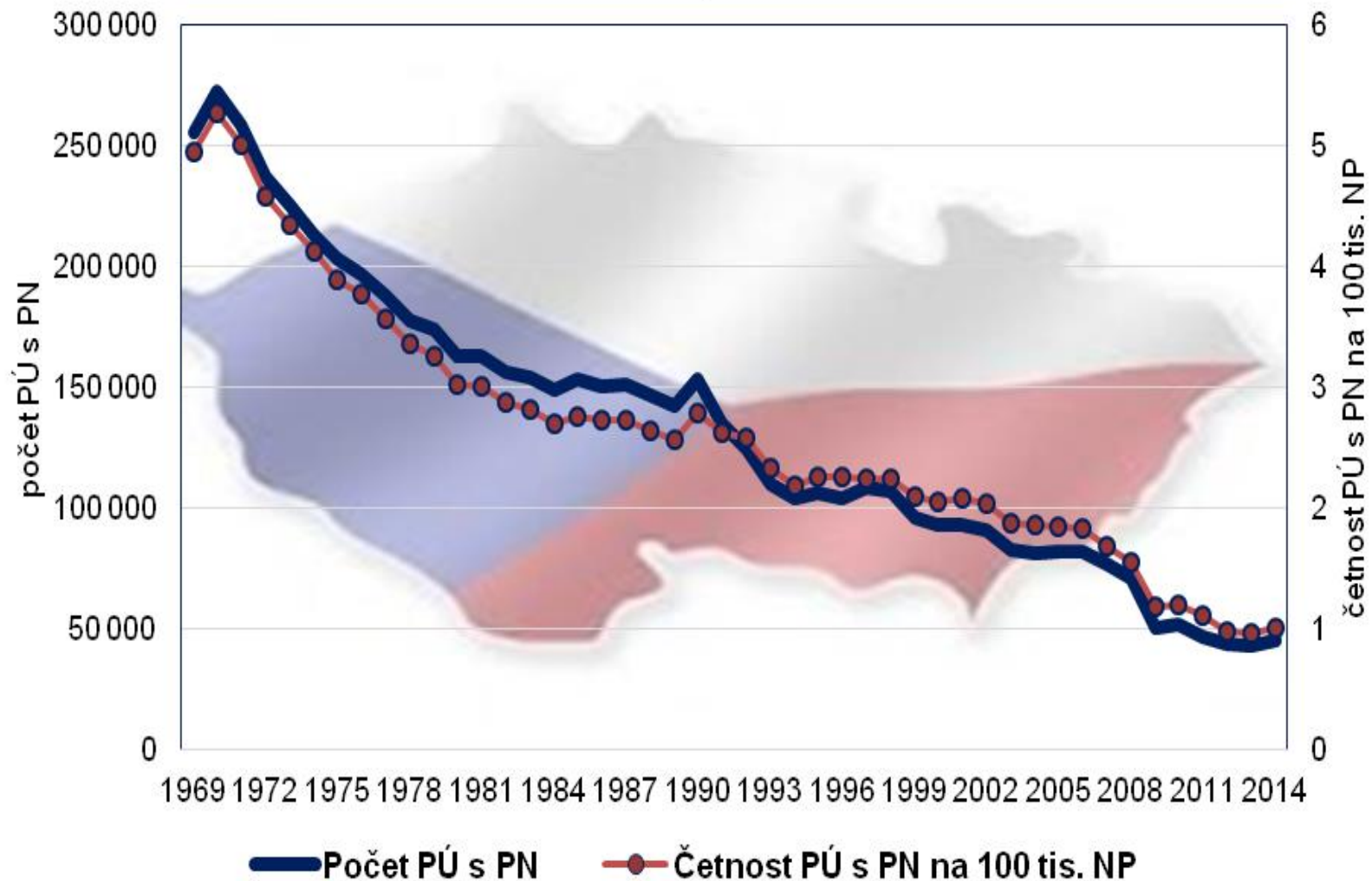
**Trendy, zelená ekonomika,
ohniska rizik, změny
charakteru práce**

Počty pracovníků v sektorech NH

Prům. počty pracovníků v civilním sektoru NH (1948-2006) a počty zaměstnaných v NH (1993-2014)

Vývoj počtu případů pracovních úrazů s prac. neschopností v ČR

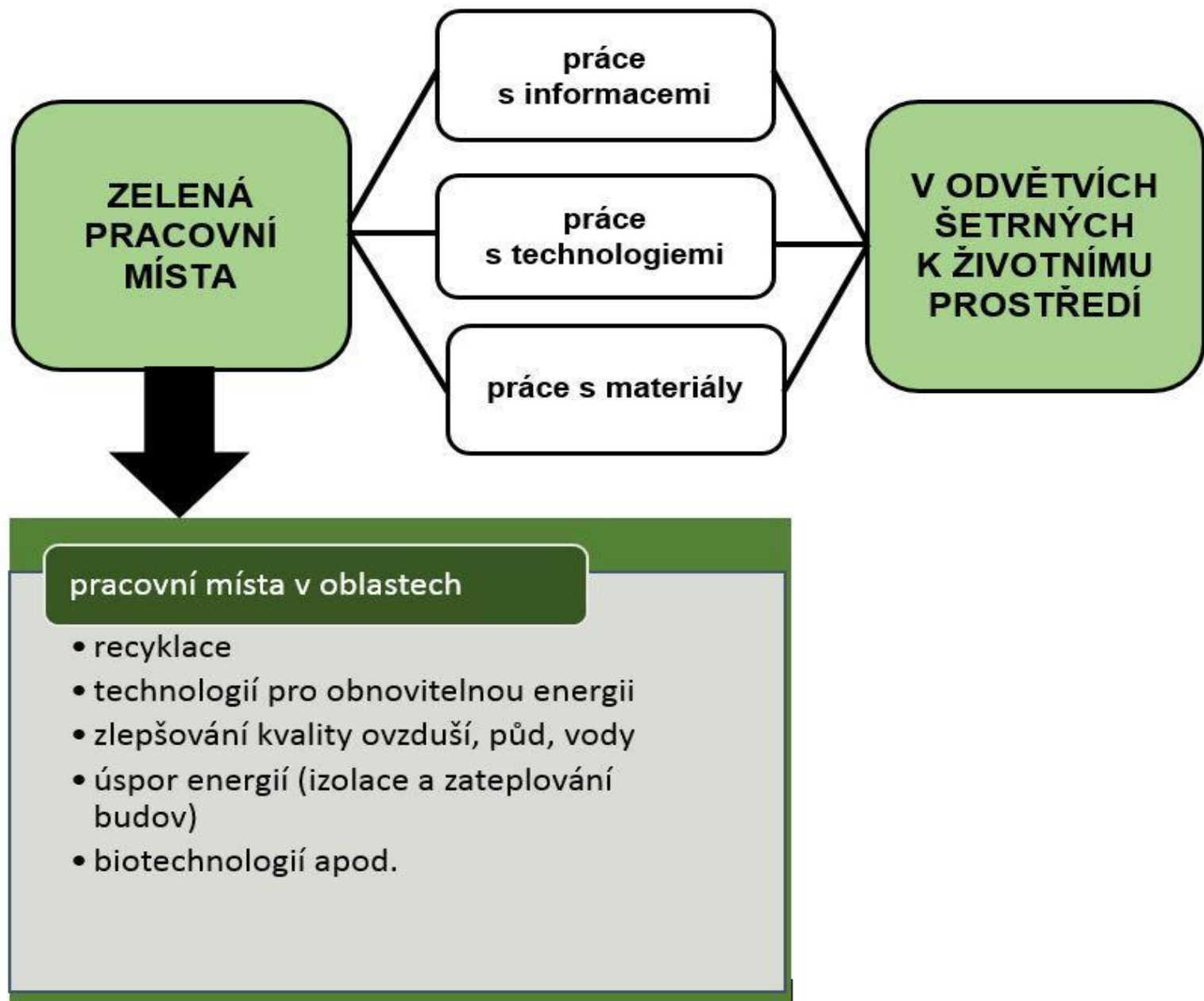

ZMĚNY, KTERÉ MOHOU DLOUHODOBĚ OVLIVNIT BOZP

- **Nová rizika a podceňování stávajících;** hrozby přírodního, technického, sociálního charakteru; nezvládnutí nových technologií
- Změny v chápání a přijímání rizika; zvyšující se **tolerance k agresivitě a násilí;** zvyšující se **nechuť dodržovat předpisy,** respektovat **authority** a převzít **odpovědnost** za své jednání
- Nedostatečné a **nespolehlivé systémy řízení**

- Rychlost a samotná podstata změn se odráží i v rizicích při výkonu zaměstnání vlivem rostoucí **flexibility, fluktuace, krátké délky výkonu profese, zaměstnávání migrantů** s nízkou jazykovou vybaveností a s odlišnou kulturou práce atd.
- Globalizace, restrukturalizace, atomizace a autorizace firem, ekonomické aspekty; snižování „**neefektivních**“ činností, mezi které je často počítána i **oblasti BOZP**; ztráta resp. **neexistence kontinuity v řízení BOZP, neznalost předpisů a nízké právního vědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců**, zmenšující se úloha a vliv odborů

- **Nízká motivace** ke zvyšování úrovně BOZP, **absence ekonomických pobídek**, chybějící zavedení moderního **úrazového pojištění**
- Nedostatek pracovních míst a tlak na snižování kvality pracovních podmínek, **nízká alokace zdrojů do prevence a kultury bezpečnosti**; problematika nemocí spojených s prací
- Vyrůstá počet pracovníků ve **službách**; nutné je počítat s rychle rostoucí „**zelenou ekonomikou**“ (odpady, recyklace, obnovitelné energie, chemie) a s ní spojenými **pracovními a zdravotními riziky**; změny se v oblasti BOZP mohou projevit změnami četnosti výskytu onemocnění (skupinách diagnóz), změnou četnosti úrazů v jednotlivých skupinách ekonomických činností, rostoucím výskytem **stresu**, bolestmi zad (**MSD**) apod.

OHNISKA A OBLASTI RIZIK V ČR

- Nejrizikovější odvětví, obory, činnosti

	četnost případů na 100 pojištěnců			
	2009	2010	2011	2012
A. Zemědělství, lesnictví, rybářství	2,73	2,74	2,63	2,26
B. Těžba a dobývání	1,91	1,93	1,71	1,57
C. Zpracovatelský průmysl	1,84	1,91	1,83	1,6
D. Výr. a rozvod el. a j.e.	0,47	0,6	0,45	0,38
E. Zás. vodou; čin. s odpady	2,1	2,04	1,85	1,57
F. Stavebnictví	1,67	1,58	1,46	1,32
G. VO, MO; opravy motor. voz.	0,88	0,9	0,84	0,74
H. Doprava a skladování	1,67	1,87	1,67	1,42
ČR (všechny NACE)	1,18	1,2	1,12	0,99

pracovní neschopnost na 100 nemoc. pojištěných osob (průměr 2009-2013)

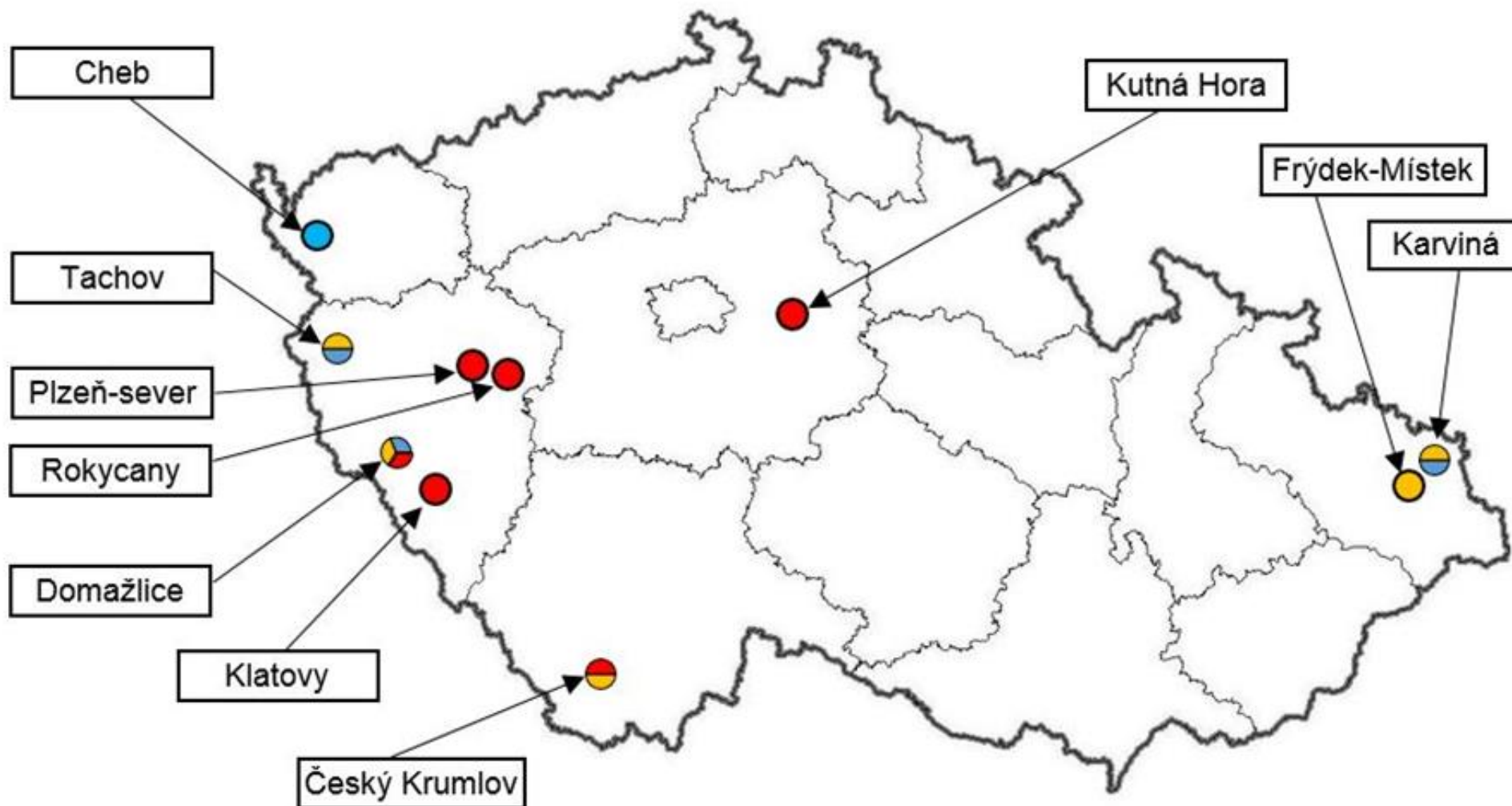
pracovní úrazy

nemoc

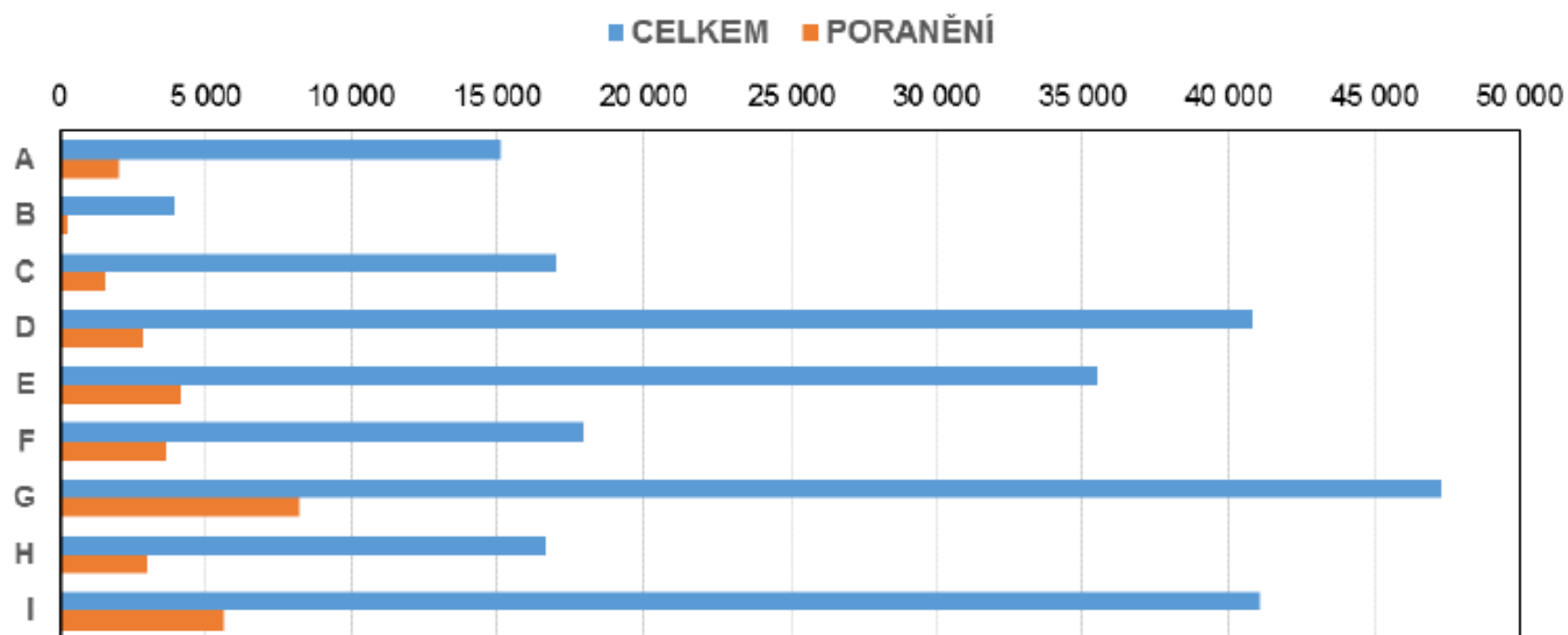
ostatní úrazy

Ukončená pracovní neschopnost (PN), (zdroj: ÚZIS, 2012)

Hlavní třída klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)	Počet případů PN na 100 tis. nemocensky pojištěných osob podle MKN-10	
	CELKEM	z toho poranění, otravy
A-Řídící pracovníci	15 141	2 038
B-Specialisté	3 920	286
C-Techničtí a odborní pracovníci	17 001	1 545
D-Úředníci	40 820	2 873
E-Služby a prodej	35 475	4 142
F-Kvalifikovaní pracovníci v zem., les., ryb.	17 955	3 690
G-Řemeslníci, opraváři	47 295	8 186
H-Obsluha strojů	16 635	2 956
I-Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	41 089	5 645

Počet případů PN na 100 tis. nemocensky pojištěných osob podle
MKN-10 a hlavních tříd klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)

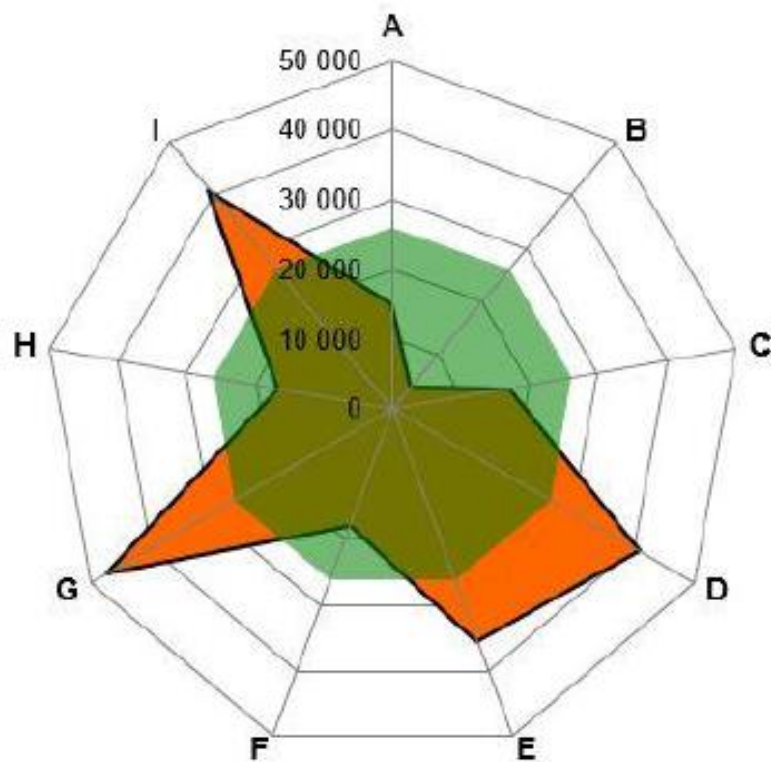
G-Řemeslníci, opraváři

I-Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

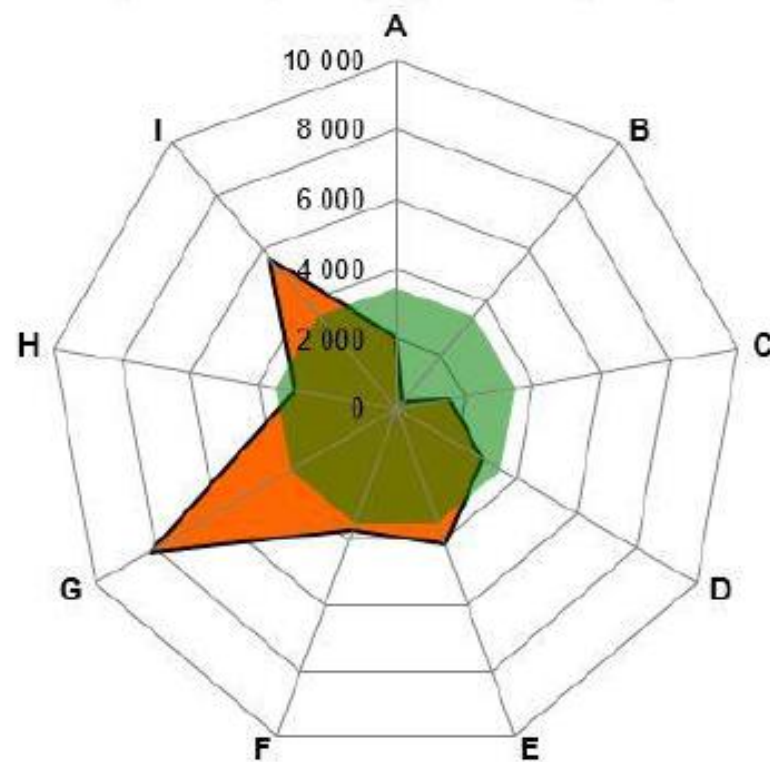
E-Služby a prodej

Počet případů PN na 100 tis. nemocensky pojištěných osob podle MKN-10

CELKEM

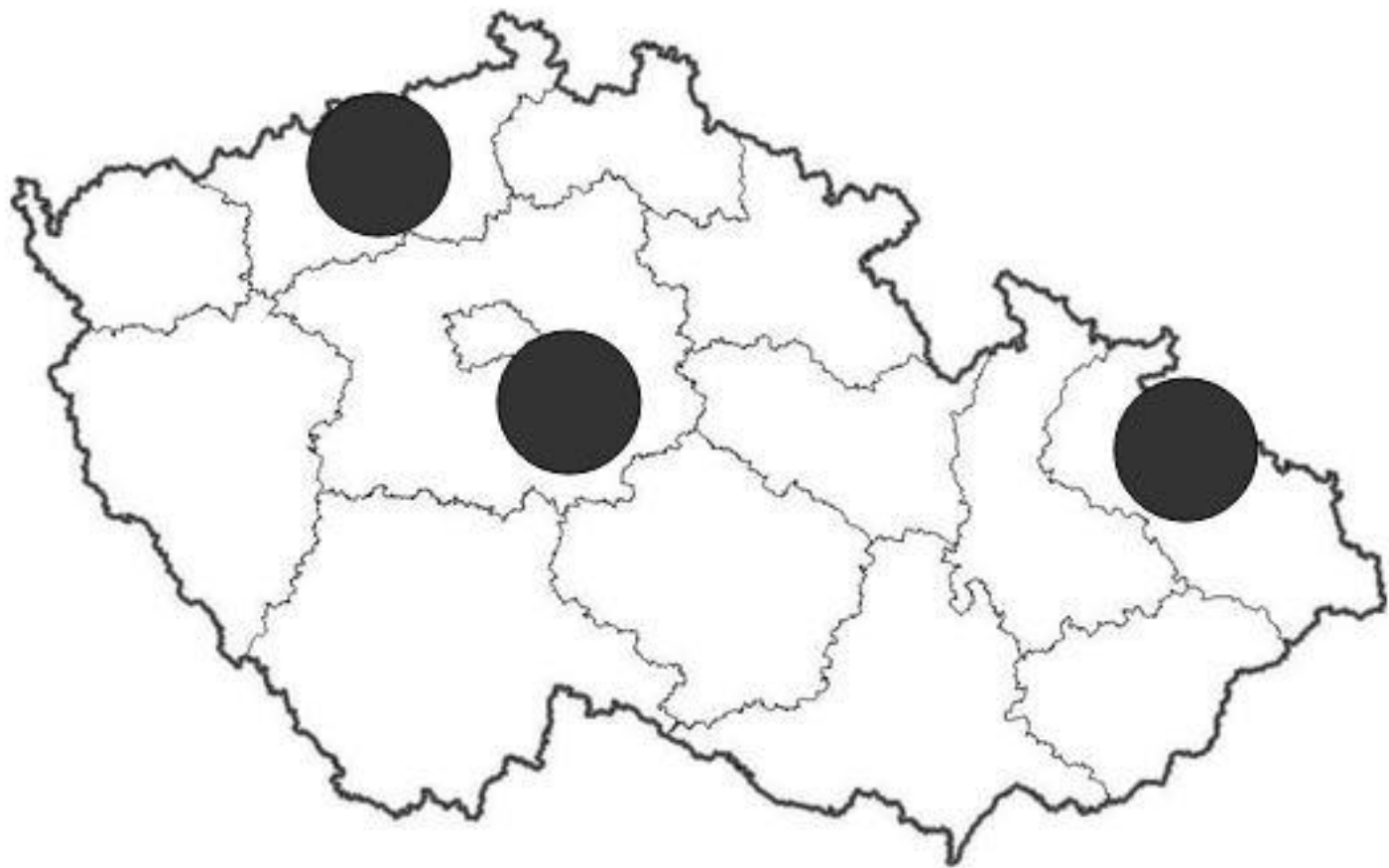
z toho poranění, otravy aj. násl. vnějších příčin

Rizikovost práce (dle kategorizace prací)

Riziky je dle kategorizace 2R+3+4 v ČR ohroženo cca **10 %** nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ); nejvíce exponovaných zaměstnanců je v **Moravskoslezském kraji**, následuje **Středočeský a Ústecký kraj**.

Nejvíce exponovaných zaměstnanců v kategoriích rizikové práce

Faktory rizikovosti práce

- V kategoriích rizikové práce (2R, 3, 4) je nejvíce evidovaných zaměstnanců v riziku faktoru **HLUK** (více než čtvrt miliónu zaměstnanců); následují faktory **Fyzická zátěž, Prach, Vibrace** a dále **Psychická zátěž, Biologické činitele** atd.
- **230 tis. zaměstnanců** je exponováno **více než 4** současně působícím faktorům

Ohrožené cílové skupiny (pracovní podmínky, úrazovost, nemocnost)

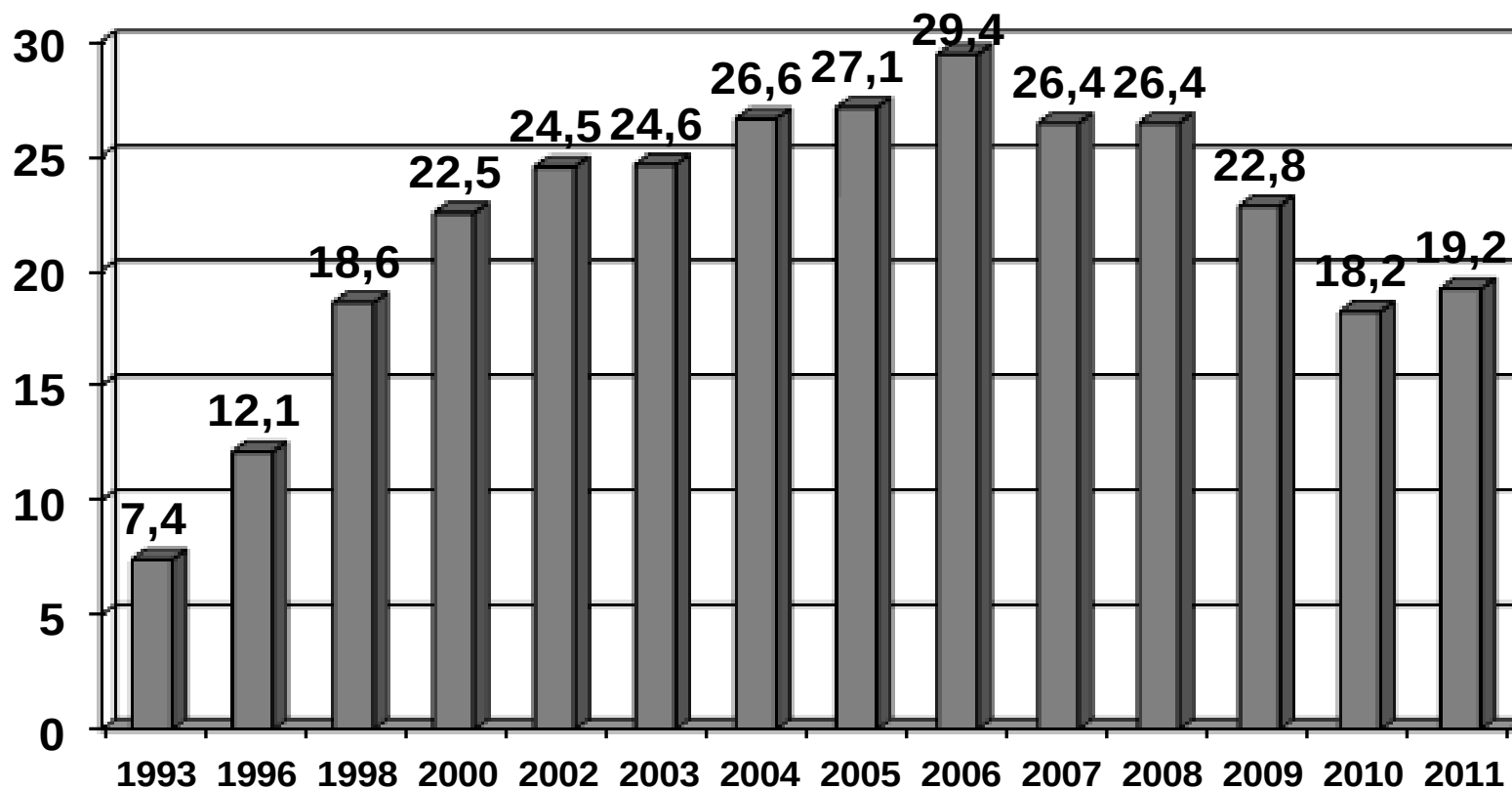
- Pracující v nejrizikovějších oborech a činnostech
- OZP (+ po úrazech)
- Mládež (bez zkušeností a pracovních návyků)
- Starší zaměstnanci
- Ženy
- Nekvalifikovaní (+ migranti)

Ekonomické aspekty, zdroje a motivační stimuly

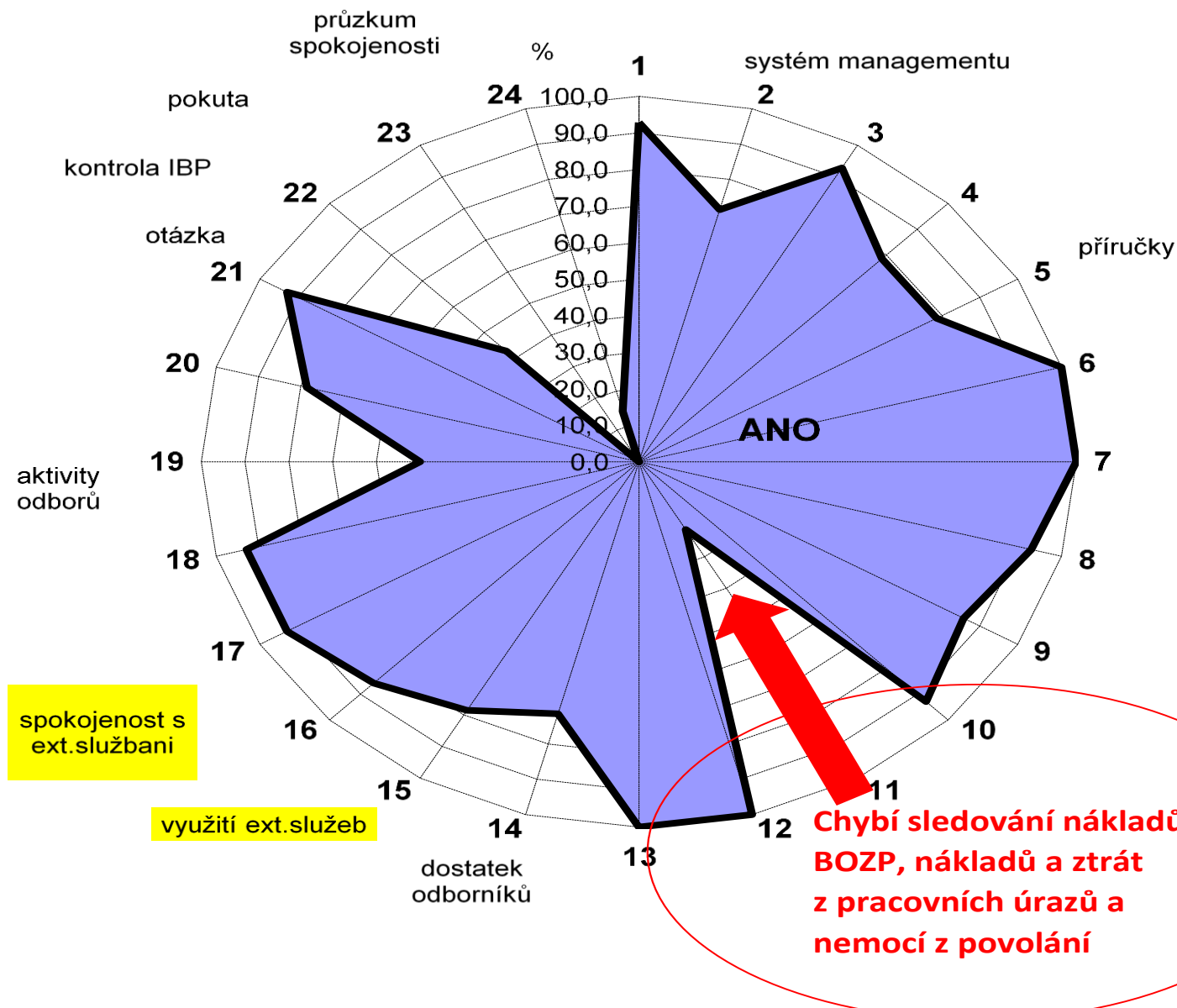

Rok	Průměrné celospolečenské náklady na 1 případ (v Kč)			
	PÚ (obecně)	PÚ (ostatní)	PÚ smrtný	NzP
2011	366 684	326 618	15 427 040	3 274 804

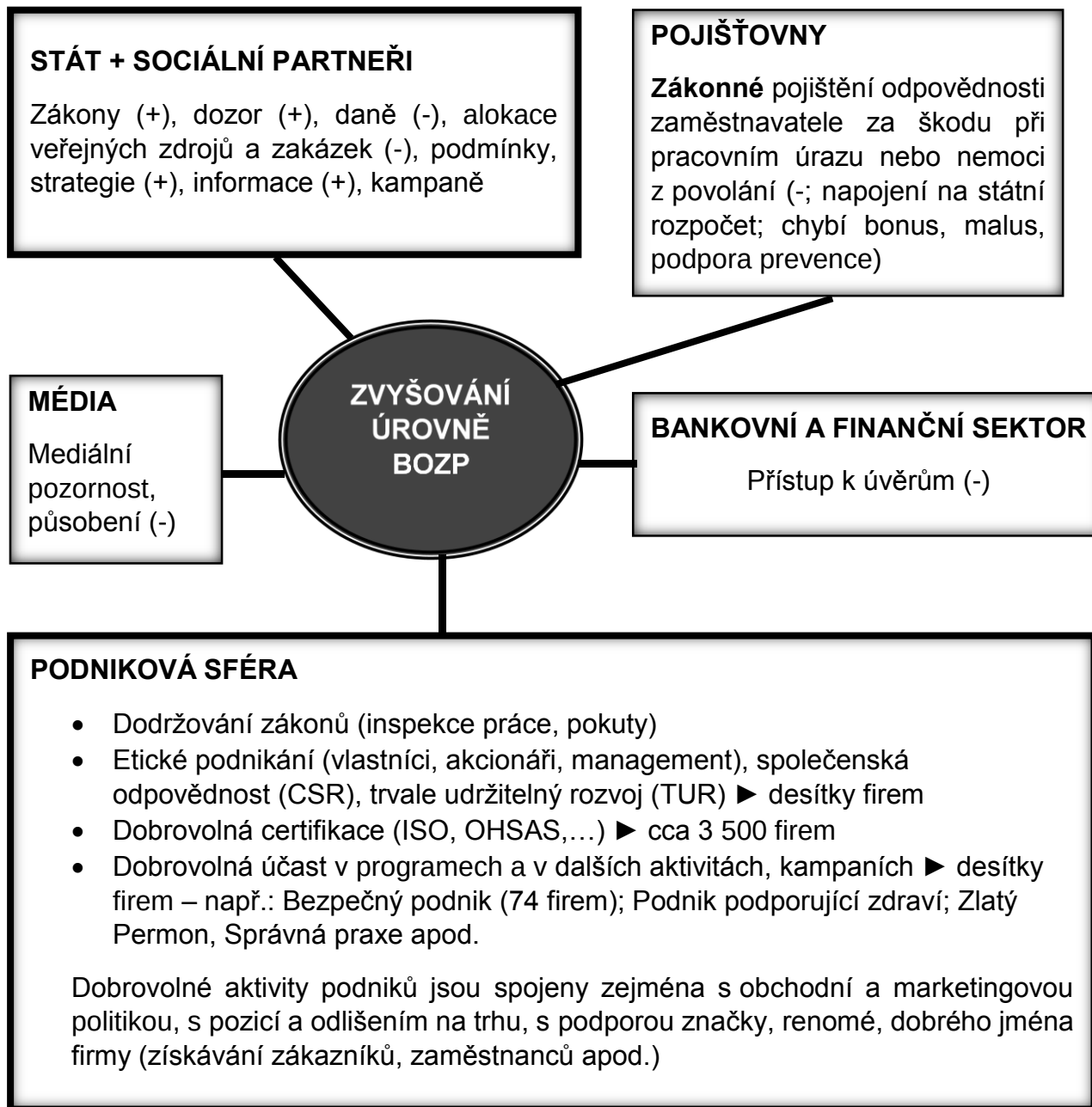
Vývoj celkových celospolečenských nákladů a ztrát v ČR (v mld. Kč) dle metodiky a propočtů VÚBP, v.v.i. v letech 1993-2011

BOZP za šetřené podniky s vysokou produktivitou práce (oblast 11-sledování nákladů a ztrát BOZP, oblast 24-provádění šetření spokojenosti)

RÁMCOVÉ SCHÉMA – POZITIVNÍ (+) A NEGATIVNÍ (-) MOTIVAČNÍ FAKTORY

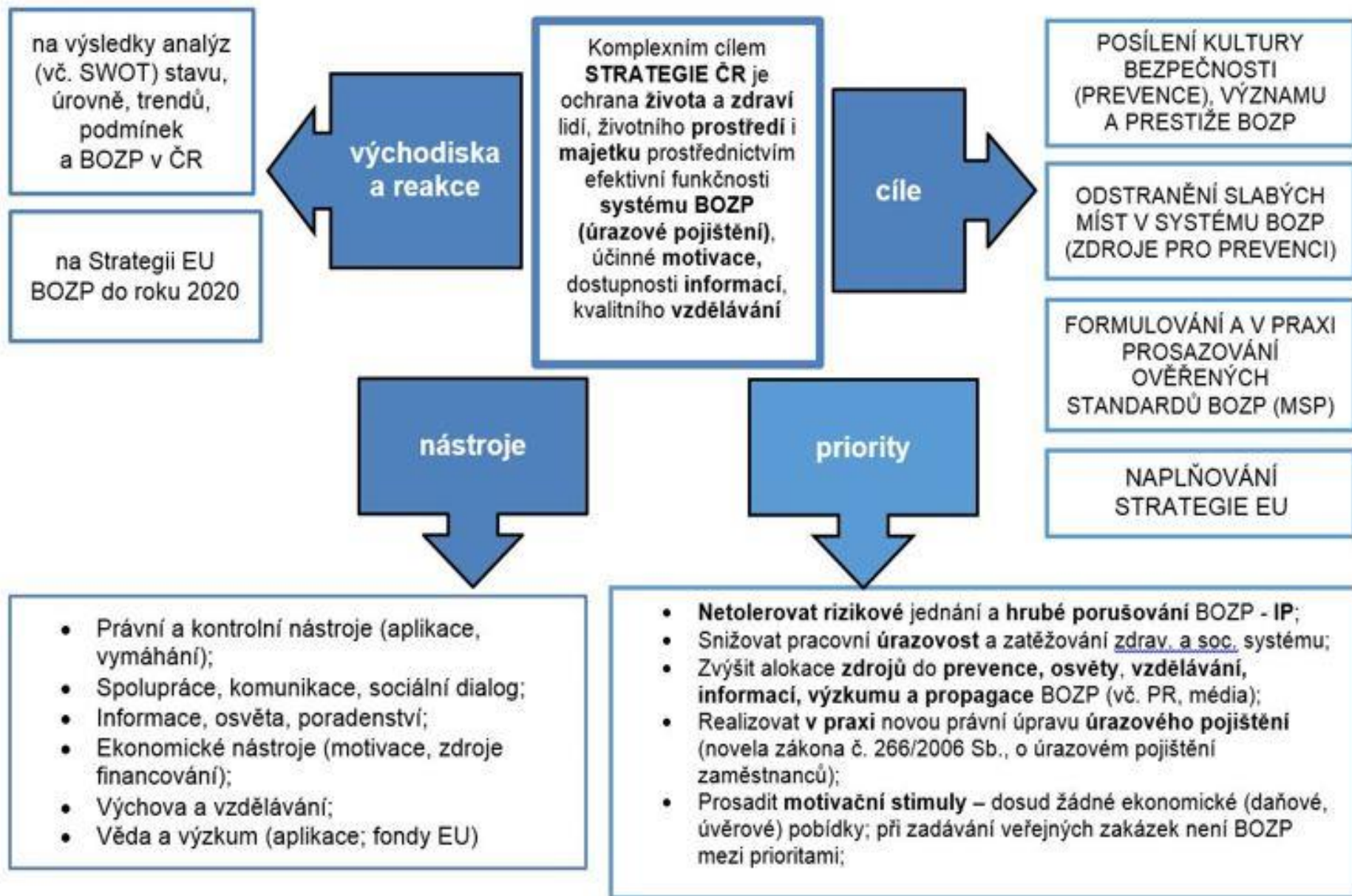
Přístup k BOZP

**DŮSTOJNÁ PRÁCE, KVALITA PRACOVNÍCH MÍST, KVALITA
A PRODUKTIVITA PRÁCE, KONKURENCESCHOPNOST**

Naplňuje potřeby člověka v oblasti bezpečí a ochrany života, prosazuje rovné šance a sbližuje individuální a celospolečenské zájmy.

- ☐ **BOZP JE HODNOTA A MÁ VÝZNAM PRO ZDRAVÍ, KVALITU ŽIVOTA A ŽIVOT SÁM**
- ☐ **BOZP JE NEDÍLNOU SOUČÁSTÍ VEŘEJNÉHO I SOUKROMÉHO ZÁJMU**
- ☐ **BOZP JE NEDÍLNOU SOUČÁSTÍ VÝCHOVY A CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ**

TVORBA STRATEGIE

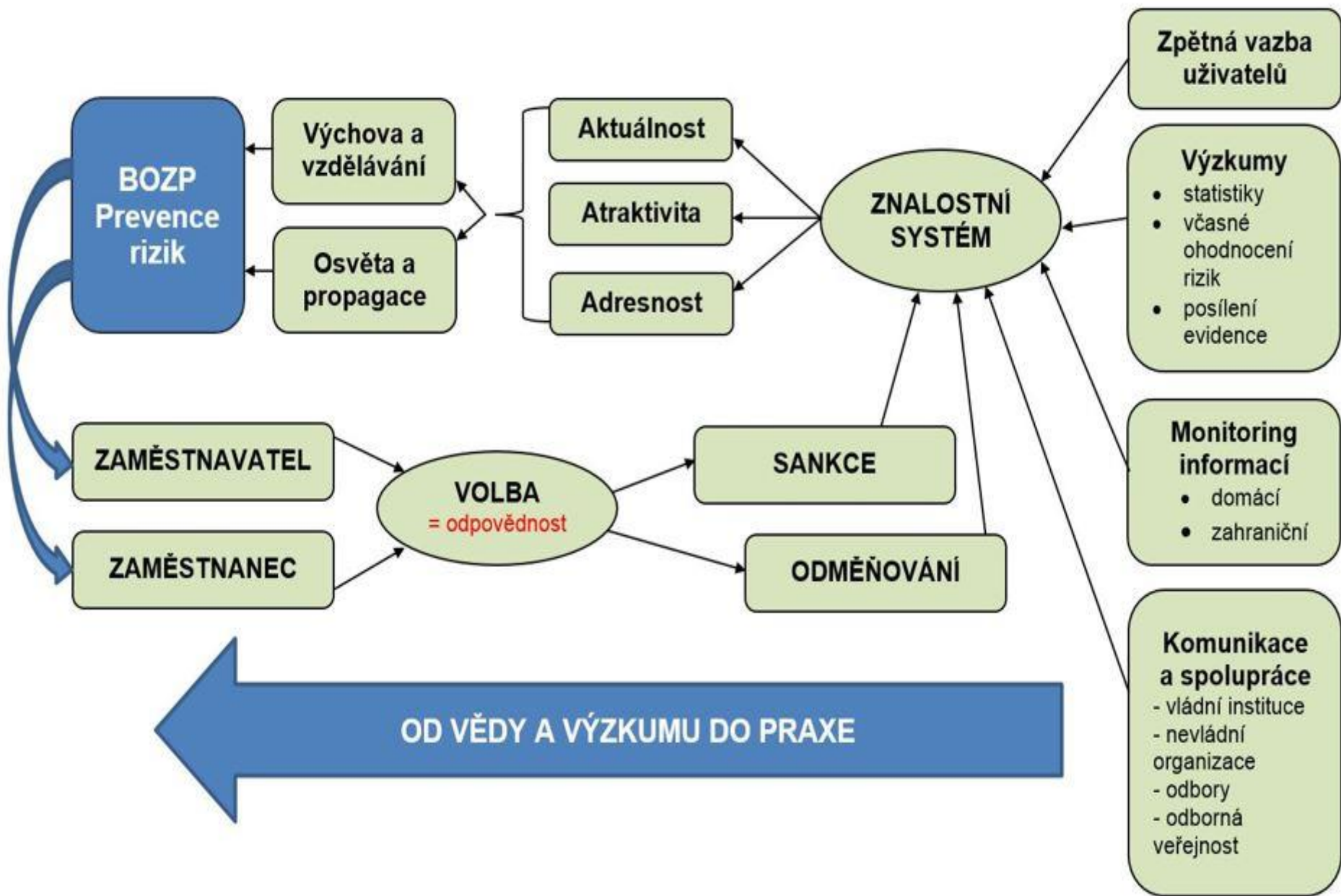

PRIORITNÍ OPATŘENÍ

- Konkrétně stanovit možnosti prevence a příslušná **opatření pro kritické oblasti v ČR - nejrizikovější obory** (činnosti), pro **lokality** dlouhodobě nejvyšší pracovní úrazovostí a nemocností.
- Definovat rizika, možnosti prevence a příslušná opatření pro **specifické „nejohroženější“ skupiny** pracovníků s ohledem na věk, pohlaví, zdravotní stav apod.
- Efektivně **řešit následky** pracovních úrazů a nemocí z povolání (rehabilitace) a související problémy (návrat do pracovního procesu).

- **Úzká odborná spolupráce institucí, orgánů a organizací** – odpovědný přístup, sdílení znalostí, společná diskuze, návrh a přijetí vhodných doporučení a opatření (odbourávat formalismus a přetrvávající resortismus) v oblasti BOZP - Rada vlády pro BOZP, Podvýbor pro pracovní právo a zaměstnanost, MPSV, SUIP a Inspektoráty, ČMKOS, VÚBP.
- **Úrazové pojištění** – dořešení problematiky funkčního systému úrazového pojištění s odpovídající informační a motivační podporou. Prosadit a vhodně investovat vyzískané prostředky – prevence rizik, osvěta, vzdělání, výzkum apod.

- **Vzdělávání a osvěta** – specialisté (v současnosti aktuálně se zaměřením na MSP), využití nových technologií (internet, tablety, mobilní aplikace), informace o rizicích, bezplatné nástroje (např. OiRA), MSP nemají čas a peníze zajišťovat si takovéto nástroje, je třeba cíleného oslovení – kampaň, ukázka, koncový uživatel (MSP, živnostníci) musí vidět, že čas a prostředky investované do BOZP není nepříjemná povinnost, ale součást jejich pracovního života, která se zúročí.
- **Věda a výzkum** - podpora výzkumu pro rychle se měnící trh práce a tvorba poznatků použitelných v inovacích pro BOZP, znalostní databáze, posílit oblast implementace výsledků do praxe, mnoho kvalitních výstupů analytické činnosti končí nerealizovaných, mezinárodní zapojení ČR, medializace, holistický přístup

- Rozvoj ucelených národních strategií podle specifických podmínek každého státu EU
- Podpora změn v chování a podpora preventivní kultury adresovaná všem složkám společnosti
- Lepší identifikace a posuzování potencionálních nových rizik rozsáhlejším a efektivnějším výzkumem, výměnou znalostí a uplatňováním výsledků
- Rozvoj monitorovacích nástrojů pro sledování progresu BOZP strategie
- Další rozvoj mezinárodní spolupráce v oblasti BOZP

PREVENCE

Mezi nejvýznamnější moderní nástroje ovlivňování chování patří vedle **ekonomických stimulů a právních norem** zejména celá oblast **informací** (osvěta, propagace, vzdělávání)

Děkuji za pozornost

Ing. Lenka Svobodová

svobodoval@vubp-praha.cz

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.